

ДИГИТАЛНИ КОЛЕКЦИИ ОТ ФОНДА НА БИБЛИОТЕКАТА ПРИ НЧ „СЪГЛАСИЕ 1869“ – ПЛЕВЕН

Мая Паскова¹, Габриел Георгиев²

¹ НЧ „Съгласие 1869“ – Плевен

² Медицински университет – Плевен

Резюме: Съвременното общество изисква от културните институции да бъдат адаптивни, в крак с времето. Читалищата би трябвало да следват тази тенденция. Добър пример е НЧ „Съгласие 1869“ в Плевен. Тъй като то притежава богат фонд от редки и ценни издания, през последните години като приоритетна дейност се открие работата по тяхната дигитализация, както и предоставянето и популяризирането им в интернет пространството чрез сайта и фейсбук страницата на читалището. Цифровизацията се осъществява основно чрез съвместна работа по проекти. За краткото време от създаването на „Дигиталната библиотека“, благодарение на целенасочената и планирана рекламна стратегия, се наблюдава тенденция към популяризиране и използване на електронните източници от потребителите.

Ключови думи: библиотека, периодичен печат, ръкописи, проект, дигитални услуги, сайт, Народно читалище „Съгласие 1869“ – Плевен.

Въведение

През Възраждането читалищата са тези културни средища, които определят обществените нагласи; съхраняват и разпространяват знания и наука; задоволяват потребността на българина от общност, чрез която да се самоопредели; полагат основите на бъдещите културни институти. Типичен пример за такова възрожденско средище е Народно читалище (НЧ) „Съгласие 1869“ – Плевен. В над 150-годишната си история, благодарение на далновидното ръководство, то успява да устои на предизвикателствата на времето, „преживява“ политически строеве, пожари и бури – в пряк и в преносен смисъл, без да изгуби ясната си визия за бъдещето и без да позволи културно-историческото наследство, което притежава, да бъде изгубено за поколенията. Изправено пред поредното предизвикателство – ерата на интернет, днес читалището преминава на нов етап от своето развитие – по-динамичен, технологичен и адекватен на изискванията на времето.

Обект на разработката са дигиталните колекции от библиотеката при НЧ „Съгласие 1869“ – Плевен, и тяхното популяризиране чрез

сайта и фейсбук страницата на читалището. Към момента са дигитализирани три колекции – ръкописи, „Плевенски периодичен печат 1878 – 1944“ и „Стари, редки и ценни издания – възрожденска периодика“. В разработката са разгледани и начините за съхраняване и популяризиране на стари колекции, а именно дигитализацията и проектите в тази област, както и предоставянето на дигитално съдържание чрез свободен достъп в интернет. Библиотеката на НЧ „Съгласие 1869“ е една от многото в страната, които съхраняват българското културно книжовно наследство, и същевременно една от малкото, които са предприели стъпки към цифровизацията му [1].

Към момента фондът на библиотеката при НЧ „Съгласие 1869“ наброява 222 038 тома. Разполага с 6 работни места, оборудвани с нови компютри и офис техника. Работи с автоматизирана библиотечна система „АБ“.

Политиката на НЧ „Съгласие 1869“ е в посока съчетаването на минало, настояще и бъдеще с цел запазване, популяризиране и предаване на поколенията на културното наследство, съхранявано тук в продължение на над 150 години.¹ „Модерната библиотека днес е едновременно традиционната – добре ситуирана в библиотечните сгради институция, но и дигиталната – достъпна чрез интернет, предоставяща информация и услуги, неограничавани в пространството и времето. Тя е партньор и участник в мрежи и проекти за дигитализиране на културното наследство на човешката цивилизация“ [2].

В разработката се открояват четири основни момента: 1. Миналото, представено чрез исторически данни; 2. Настоящото – с прехода от книжния носител към цифровизацията и онлайн достъпа до дигитализираните материали; 3. Бъдещето – развитие на националните политики за съхраняване на книжовното културно наследство чрез проекти; 4. Популяризиране на дигиталните колекции.

1. Исторически данни

Семейни реликви, дарени от родолюбиви плевенчани, поставят началото на уникалната сбирка от старопечатна литература в НЧ „Съгласие 1869“. Заслугата за събирането ѝ е на изтъкнатия читалищен и културен деятел Иван Данов. Днес фондът съдържа 1153 библиотечни единици, издадени до 1878 г.²

Издание „Основание геометрии“ е единствен екземпляр в страната. Особено ценни са: календар от 1617 г., отпечатан в Москва, пергаментен лист от Четвороевангелие (XIII век) и пергаментен лист от „Апостол“ (XIV век). От списанията, излизали преди 1877 г.,

заслужава да се отбележат: „Любословие“ (1844), „Смесна китка“ (1852), „Периодическое списание“ (1870). От старопечатните вестници: „Цариградски вестник“ (1851), „Дунавски лебед“ (1860) и „Гьпан“ (1868).

Още през 1909 г. започва активна дейност по набирането на липсващи или похабени броеве от местния печат с цел създаването на пълен архив на историята на плевенския край. Днес в библиотеката на НЧ „Съгласие 1869“ се намира най-пълната сбирка на плевенския периодичен печат – 9218 тома: заглавия от сферата на политиката, литературата, земеделието, образованието, което я прави безценен краеведски източник на информация³.

2. Специални колекции

2.1. Ръкописи

В специализираната сбирка с ръкописи при читалище „Съгласие 1869“ се съхраняват 21 ръкописа. Те се определят като изключително ценни образци с разнообразна тематика и широк хронологичен диапазон – от XIII до XIX век. По-голямата част от изданията датират от периода на Възраждането (XVII – XIX век.). Сбирката от ръкописи включва пергаментни фрагменти и хартиени кодекси, писани на български, църковнославянски и арменски език. От общо 21 кодикологични единици в основния раздел „Ръкописи“ влизат 11 (10 български и 1 арменски ръкопис). Раздел „Учебни помагала“ съдържа 6 ръкописни книги. В отделна група са обособени образците на документалния архив [1, 3, 4].

2.2. Периодика

Двете обособени колекции – „Плевенски периодичен печат 1878 – 1944“ и „Стари, редки и ценни издания – Възрожденска периодика“, съдържат 169 заглавия на издания, дигитализирани по проект „Дигитална културна съкровищница „Север“: документиране, запазване и предоставяне на широк обществен достъп до културно наследство в библиотеки, музеи, архиви и галерии в Северна и Централна България“. Проектът е с координатор РБ „Петко Р. Славейков“ – Велико Търново, в партньорство с 14 други културни институции. Като възлово културно звено от Централния Северен район на България, читалище „Съгласие 1869“ се включи в дейностите по дигитализация и популяризиране на книжовното културно наследство.⁴

3. Дигитализация, интернет и мястото на старите издания в глобалната мрежа

Дигитализацията (цифровизацията) е преобразуване на аналогова информация (текст, снимки, глас и др.) в дигитална (цифрова) форма чрез електронни устройства – скенери, камери и др., във вид, в който да може да се обработва, съхранява и предава чрез цифрови схеми, оборудване и мрежи¹.

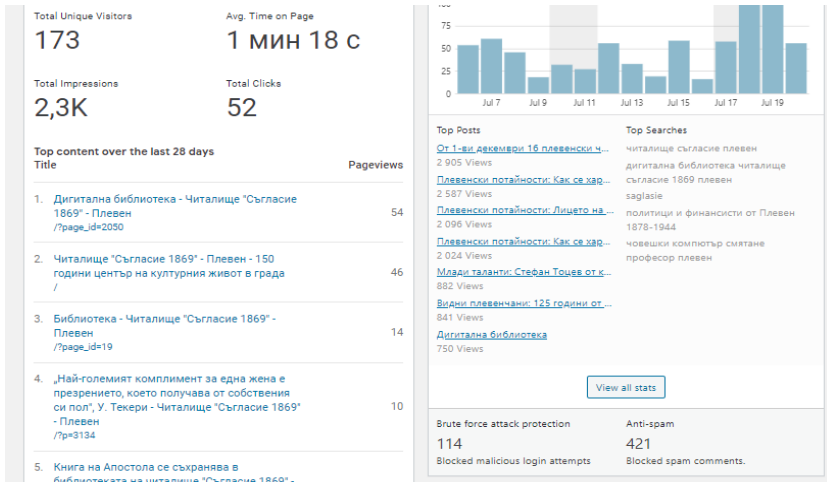
Новите медийни и комуникационни технологии, като интернет, могат да служат като инструмент за улесняване на достъпа до културно съдържание и образование. Те дават възможност за по-широко разпространение на културно и творческо съдържание. Грижата за физическото опазване на аналоговите документи, за тяхната реставрация и консервация продължава да е първостепенна отговорност и задача на професионалистите от културните институции [5].

Съществен въпрос при дигитализирането на културните ценности е съблюдаването на изисквания, свързани с авторското право и сродните му права и с други аспекти на интелектуалната собственост. С нашите колекции от обществената сфера този въпрос не стоеше на дневен ред. Но с напредването във времето на издаване на други документи, които ще бъдат цифровизирани, уреждането на авторските права ще бъде първата стъпка при осъществяването на дейността⁴.

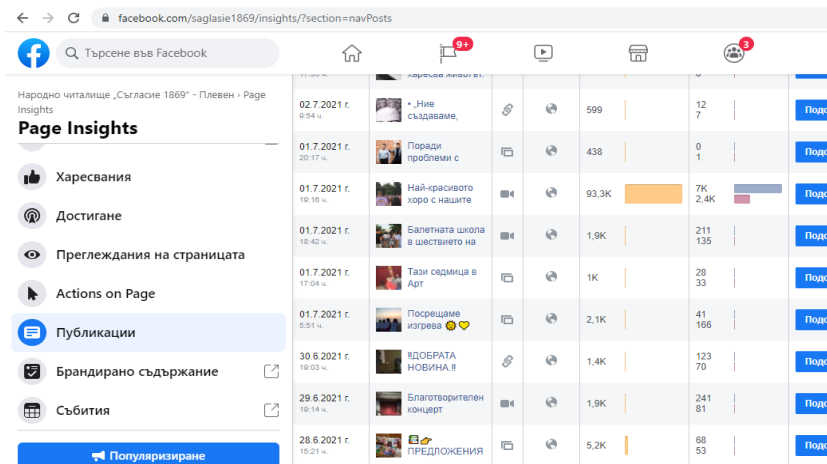
4. Популяризиране на дигиталните колекции на НЧ „Съгласие 1869“

Екипът на библиотеката извършва редица дейности за представяне на съдържанието на дигиталните колекции на НЧ „Съгласие 1869“: изложби с най-старите, редки и ценни издания; беседи с ученици и илюстриране с конкретни издания от колекцията; публикации в местните медии. Това обаче не е достатъчно. В съвременното дигитално общество единственият сигурен и бърз начин за достигане до повече потребители, е интернет.

През май 2020 г. се постави началото на нов сайт на НЧ „Съгласие 1869“. Години по-рано бе създадена фейсбук страница, която постепенно набираше фенове и популярност. Идеята бе двете различни по същността си онлайн платформи да се надграждат и „захранват“ взаимно, достигайки до по-широк кръг потребители в интернет пространството. Опитът и времето показаха, че подходът ни е бил правилен (фиг. 1 и 2).

Фиг. 1. Статистика от сайта www.saglasie1869pleven.com

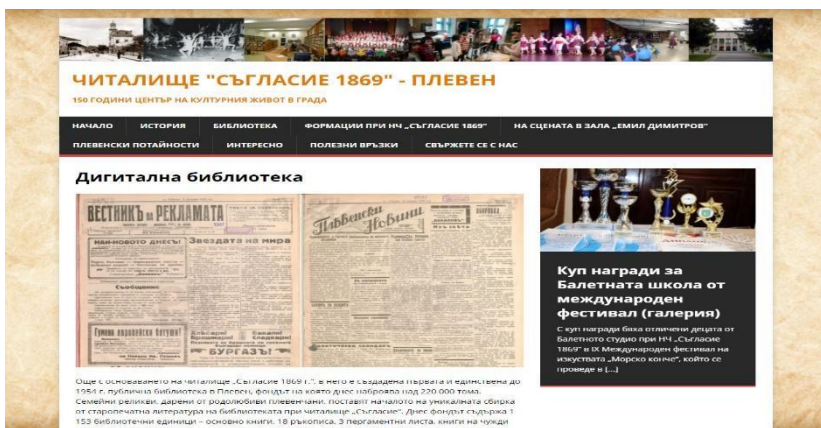
Фиг. 2. Статистика от фейсбук страницата на читалището

4.1. Създаване на „Дигитална библиотека“ в сайта

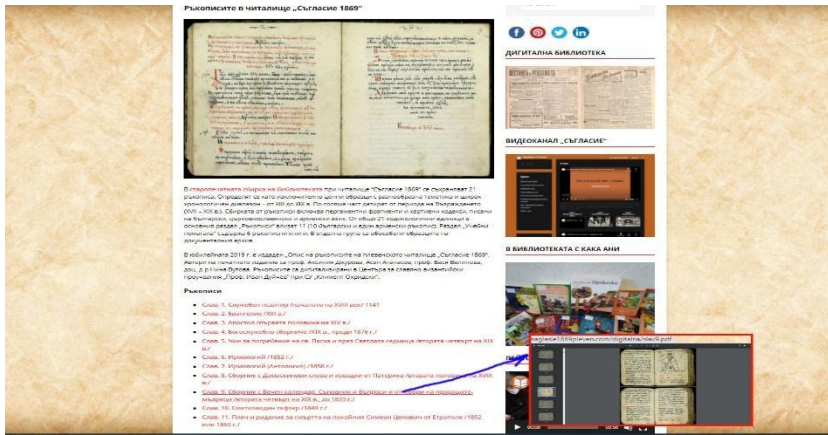
При създаването на „Дигиталната библиотека“ първата ни задача бе да съберем всички дигитализирани издания на едно място. Обособена бе рубриката (страница) „Дигитална библиотека“ в структурата на сайта на читалището, достъпен на адрес: <https://saglasie1869pleven.com>. „Дигиталната библиотека“ е ситуирана на видно място, улесняващо достъпа на посетителите. Самият сайт е

структуриран така, че да има лесен достъп до описанията на основните дейности, както и до електронния каталог на библиотеката. Той е интуитивен и адаптиран за работа с приложения, социални мрежи и т.н.

Предизвикателство при работния процес възникна поради раздвоението на местонахождението на дигитализираните издания. Периодиката, дигитализирана по проекта „Дигитална културна съкровищница „Север“, се ползва чрез сайта на изградения дигитален център, обединяващ всички източници по проекта.⁵ Дигиталните копия на ръкописите от старопечатната сбирка на библиотеката на НЧ „Съгласие 1869“ се съхраняваха на дискове. Използвайки съвременните технологии и надежден хостинг (с периодично архивиране и дублиране на данни и информация, която се съхранява и обновява и на локални компютри, освен на сървърите), създадохме директория (папка) на сайта <https://saglasie1869pleven.com/digitalna>, с пълнотекстовото съдържание на цифровизираните ръкописи и заглавия на ръкописите с хиперлинкове. Така решихме споменатия проблем с хостването и търсенето на дигиталните обекти – като създадохме един общ списък на страницата „Дигитална библиотека“. В списъка обобщихме и подредихме всички заглавия с хиперлинкове на периодиката, дигитализирана по проекта „Дигитална културна съкровищница „Север“, придружени с кратки описания на източниците (с препратки чрез хиперлинкове към метаданните на периодичните издания в <http://sever.libraryvt.com>) и заглавията с хиперлинкове и описания на дигиталните копия на ръкописите от старопечатната сбирка на библиотеката (фиг. 3 и 4).

Фиг. 3. Сайтът и страницата „Дигитална библиотека“ със списъка на дигитализираните издания

Фиг. 4. Списъкът с линкове към съдържанието; отворено издание

4.2. Присъствие в интернет, реклама и популяризиране на дигиталните колекции

Веднага след създаването на рубриката в сайта, започна рекламна кампания на „Дигиталната библиотека“, която не бе спонсорирана и разчитахме напълно на добро отношение от страна на медиите и интерес към това, което правим, от страна на потребителите. От графиката с посещенията в сайта се вижда, че най-голям пик на „Дигиталната библиотека“ има при създаването ѝ, когато съобщихме за нея в медиите. Сериозен потребителски интерес бе регистриран и през май – юни 2021 г. – след изложбата на редки и ценни издания по повод на 24 май, посетена от стотици гости и отразена в интернет пространството.

Периодично изготвяхме материали за отделни издания, придружени с препратки към сайта. Статистиката показва активност именно по време на такива кампании. Но не само. Постове, които по никакъв начин не са свързани с дейността на библиотеката, но се радват на огромна популярност във фейсбук – видеа, снимки, освен че увеличават трафика на самата страница, се отразяват и на посещенията в сайта и в „Дигиталната библиотека“.

Изводи

България все още изостава в дигитализацията на културното си наследство. Някои големи библиотеки се възползват от европейските програми, подпомагащи този процес, и тази на НЧ „Съгласие 1869“ – Плевен, е една от тях. За краткото време от създаването на „Дигиталната библиотека“ в сайта на читалището, благодарение на целенасочената рекламна стратегия, се наблюдава тенденция към

популяризиране и използване на електронните източници от потребителите. Онлайн е изнесено цифровото съдържание само на три от най-старите колекции, съхранявани физически в библиотеката. Успешен е опитът, който НЧ „Съгласие 1869“ има в партньорство с НБ „П. Р. Славейков“ – Велико Търново. Перспективите, които се очертават в най-близко бъдеще, са към продължаване на това партньорство и дигитализиране на следващи колекции от фонда на читалищната библиотека. Бъдещето е в дигиталните технологии. За целта са нужни ресурси – технологични, финансови, кадрови. Само национална политика, насочена към събирането на дигитализираното културно наследство на едно място чрез създаването на сводни каталози и дигитални библиотеки, подходяща реставрация и съхраняване на оригиналите, обучени специалисти, които да оперират с тези фондове, ще гарантира опазването на националното ни богатство.

Бележки

- ¹ **Digitalna kultura za regionalno sbližhavanje.** <http://digital-culture.eu/> (19.07.2021).
[Дигитална култура за регионално сближаване. <http://digital-culture.eu/> (19.07.2021).]
- ² **Narodna biblioteka „P. R. Slaveykov“ – Veliko Tarnovo.** <http://libraryvt.com/> (13.07.2021).
[Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново. <http://libraryvt.com/> (13.07.2021).]
- ³ **Narodno čitalishte „Saglasie 1869“.** <https://saglasie1869pleven.com/> (20.07.2021).
[Народно читалище „Съгласие 1869“. <https://saglasie1869pleven.com/> (20.07.2021).]
- ⁴ **Programa BG8. Kulturno nasledstvo i savremenni izkustva.** <https://old.eeagrants.bg/bg> (19.07.2021).
[Програма БГ8. Културно наследство и съвременни изкуства <https://old.eeagrants.bg/bg> (19.07.2021).]
- ⁵ **Digitalna kulturna sakrovishtnitsa „Sever+“.** <http://sever.libraryvt.com/> (22.07.2021).
[Дигитална културна съкровищница „Север+“. <http://sever.libraryvt.com/> (22.07.2021).]

References/Литература

1. **Ivanova, K.** Digitalnata kulturna sakrovishtnitsa „Sever+“ – dostap do kulturno-istoricheskoto nasledstvo v biblioteki, muzei, galerii mestni arhivni sbirki. Biblioteki, chetene, komunikatsii: Petnadeseta natsionalna nauchna konferentsiya s mezhdunarodno uchashtie, 17 – 18 noemvri 2016 g., posvetena na digitalnata konversiya na knizhovnoto i kulturno-istorichesko nasledstvo. Veliko Tarnovo, 2017, s. 60 – 69.

[Иванова, К. Дигитална културна съкровищница „Север+“ – достъп до културно-историческото наследство в библиотеки, музеи, галерии

- и местни архивни сбирки. Библиотеки, четене, комуникации: Петнадесета национална научна конференция с международно участие, 17 – 18 ноември 2016 г., посветена на дигиталната конверсия на книжовното и културно-историческото наследство. Велико Търново, 2017, с. 60 – 69.]
2. **Todorova, T.** *Bibliotechni politiki*. 2. izd. Sofiya: Za bukвите – O pismeneh, 2017. 192 s.
[**Тодорова**, Таня. Библиотечни политики. 2. изд. София: За буквите – О писменехъ, 2017. 192 с.]
 3. **Opis** na rākopisite na plevenskoto chitalishte „Saglasie 1869“. Veliko Tarnovo, 2019. 94 s.
[**Опис** на ръкописите на плевенското читалище „Съгласие 1869“. В. Търново, 2019. 94 с.]
 4. **Pavlova, I.** *Digitalni biblioteki i dostap do informatsionni resursi: Zastita na digitalnite kolektsii*. Sofiya: Za bukвите – O pismeneh, 2007. ([Sofiya]: Iztok-Zapad). 224 s.
[**Павлова**, И. Дигитални библиотеки и достъп до информационни ресурси: Защита на дигиталните колекции. София: За буквите – О писменехъ, 2007, ([София]: Изток-Запад). 224 с.]
 5. **Knizhovnoto nasledstvo v balgarskite biblioteki: Rezultati ot prouchvane.** Balgarska bibliotечно-informacionna asotziatzia (BBIA). Sofiya, 2011. 21 s.
[**Книжовното** наследство в българските библиотеки: Резултати от проучване. Българска библиотечно-информационна асоциация (ББИА). София, 2011. 21 с.]

За авторите

Мая Паскова е секретар на НЧ „Съгласие 1869“ – Плевен, от 2020 г. Има магистърска степен по „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“. Работила е като журналистка в печатни и електронни медии и като библиотекарка в РБ „Хр. Смирненски“.

За контакт с автора: saglasie1869_pleven@abv.bg

Габриел Георгиев е докторант по докторска програма „Книгознание, библиотекознание и библиография“ към УниБИТ. Има интереси в областта на библиотечния мениджмънт. В момента е директор на библиотеката на МУ – Плевен.

За контакт с автора: gabrielmupl@abv.bg

**DIGITAL COLLECTIONS FROM THE LIBRARY
COLLECTION AT THE „SAGLASIE 1869“
COMMUNITY CENTER – PLEVEN**

Maya Paskova

Community center of “Saglasie 1869” – Pleven

Gabriel Georgiev

Medical University – Pleven

Abstract: Today’s society insist that cultural institutions be adaptive, up to date. Community centers should not be out of this trend. A very good example is the Community center of “Saglasie 1869” in Pleven. Having a rich collection of rare and valuable publications, the priority in recent years has been their digitalization, provision and promotion on the Internet through the website and Facebook page of the community center. Digitization is mainly realized through a collaboration in projects. In the short time since the creation of the digital library, thanks to the well-planned advertising strategy, there has been a tendency to promotion and use of electronic sources by users.

Keywords: library, periodicals, manuscripts, project, digital services, website, “Saglasie 1869” Community Center – Pleven.

About the authors

Maya Paskova has been a secretary of Community center of “Saglasie 1869” – Pleven, since 2020. She has a Master’s degree in “Library, Information and Culture Management”. She has worked as a journalist in local print and e-media and as a librarian in the Regional library “Hr. Smirnenski”.

To contact the author: saglasie1869_pleven@abv.bg

Gabriel Georgiev is PhD student in the doctoral program “Book Science, Library Studies and Bibliography” at ULSIT. He has interests in the field of library management. Currently, he is the director of the library of MU – Pleven.

To contact the author: gabrielmupl@abv.bg